

Broj: 01,02,03,03/11-05-1-2235/20

Sarajevo, 17. 12. 2020.

Konferencija "Naslijeđe mira – 25 godina Daytonsko-pariškog mirovnog sporazuma",

15. prosinca 2020. godine, Zagreb, Hrvatska

Dr. Nikola Špirić, predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH, i dr. Dragan Čović, zamjenik predsjedatelja Doma naroda PSBiH, sudjelovali su na konferenciji pod nazivom "Naslijeđe mira - 25 godina Daytonsko-pariškog mirovnog sporazuma", koja je održana 15. prosinca 2020. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Ministarstva vanjskih i europskih poslova Hrvatske. Konferenciji su bili nazočni politički predstavnici Europske unije i Bosne i Hercegovine te pravni i znanstveni stručnjaci iz regije i svijeta, mnogi među njima i sudionici daytonskih pregovora.

Konferenciju je uvodnim govorom otvorio jedan od domaćina, g. Velimir Neidhardt, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, koji je ukazao na snažne povijesne veze između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kao i na činjenicu da približno trećina stanovnika Hrvatske vuče korijene iz Bosne i Hercegovine. Ukazao je i na činjenicu da se danas obilježava 25. godišnjica sklapanja Daytonsko-pariškog sporazuma, koji je označio početak mira nakon vremena sukoba u Bosni i Hercegovini. Neidhardt je upozorio kako Hrvati, kao konstitutivni narod u Bosni i Hercegovini, godinama ulažu prigovore na svoj status, prije svega vezano uz izborni zakon.

U uvodnom obraćanju, a putem videoveze, obratio se i Andrej Plenković, premijer Republike Hrvatske. Andrej Plenković rekao je kako je Daytonsko-pariški mirovni sporazum od njegovog potpisivanja prije 25 godina središnji predmet rasprava, iako je bio temelj za zaustavljanje rata i početka mirnog razdoblja. Istaknuo je kako je ova konferencija došla u trenutku kada se Bosna i Hercegovina nalazi na prekretnici između stagnacije i puta prema svojoj europskoj budućnosti. Republika Hrvatska je aktivno sudjelovala u mirovnim pregovorima u Daytonu i jedna je od potpisnica ovoga sporazuma, zbog čega je Hrvatska obvezna nadzirati i osiguravati njegovu provedbu, što ostaje visoko na listi političkih prioriteta Republike Hrvatske. Republika Hrvatska je među prvima priznala državnost Bosne i Hercegovine te punu ravnopravnost njezina tri naroda i ostalih građana, ali i tijekom rata pružila utočište brojnim izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine. "Za Hrvatsku kao prijateljsku i susjednu zemlju, ekonomska, politička i institucionalna stabilnost BiH od strateškog je značaja, naša podrška suverenitetu i teritorijalnoj cjelovitosti je neupitna, a Hrvatska pruža i

veliku podršku BiH na njezinom euroatlantskom putu”, rekao je Plenković. Europska unija trebala bi učiniti sve da pomogne BiH da postigne svoje ciljeve na putu prema članstvu u Europskoj uniji. Ukazao je na važnost ravnopravnosti sva tri naroda i svih građana u Bosni i Hercegovini, kao i njihovu pravilnu zastupljenost u političkim i drugim institucijama, dodavši kako se danas postavlja lažna dilema treba li Bosna i Hercegovina biti ustrojena po Daytonskom principu ili prema građanskom modelu ravnopravnosti. Jednakost svih naroda i svih građana u Bosni i Hercegovini ne bi trebalo isključivati nego nadopunjavati. Inzistiranje na konstitutivnosti naroda u BiH nije nazadnjački nacionalizam nego čvrsti konstitucionalizam. Neki smatraju Daytonski sporazum davno zastarjelim i da ga treba revalorizirati, a ta bi tvrdnja trebala ostati otvorena za raspravu. Ova rasprava trebala bi biti razriješena unutar BiH, njezinih naroda, građana i institucija, čemu su Hrvatska i međunarodna zajednica spremne pomoći. Hrvatski premijer izrazio je zadovoljstvo što će se nakon 12 godina održati lokalni izbori u Mostaru. Plenković je na kraju ocijenio da će rasprava na ovoj konferenciji pomoći jačanju Bosne i Hercegovine na svim područjima te omogućiti bolji život svim njezinim građanima.

Gospodin Josep Borrell, predsjednik Europske komisije, naglasio je potrebnim odmaknuti se od naslijeđa prošlog rata te je potrebno „odbaciti uskogrudne nacionalne interese i etničku ili vjersku pripadnost koristiti za podjelu umjesto za suradnju. Potrebno je prestati boriti se s identitetima, moramo se početi boriti za ljudska prava i temeljne slobode kao glavne temelje Europske unije. Pozdravio je odluku naroda i država jugoistoka Europe za put u europsku perspektivu te poručio da će Europska unija nastojati pružati financijsku potporu, ali i savjetima koji mogu pomoći u potrebnim reformama. Nadilaženje sukoba i stvaranje zajedništva te pogled u budućnost ključne su ideje na kojima je izgrađena Europska unija. Istaknuo je kako je Europska unija pomogla Španjolskoj da nakon građanskog rata i 40 godina diktature nadiđe sukobe i unutarnje podjele, poručivši da i Bosna i Hercegovina može napredovati po tom načelu.

Na prvom panelu konferencije posvećenom vremenu od Washingtonskog do Daytonskog sporazuma, dakle od ožujka 1994. do prosinca 1995. godine, i odgovoru na pitanje što je omogućilo postizanje mira, obratili su se Mate Granić, bivši ministar vanjskih poslova Hrvatske, Haris Silajdžić, bh. premijer u vrijeme washingtonskog i daytonskog pregovora, general Wesley Clark, vojni predstavnik SAD-a na daytonskim mirovnim pregovorima, Miomir Žužul, član hrvatskog izaslanstva na daytonskim mirovnim pregovorima, te Christopher Hill, američki diplomat na daytonskim mirovnim pregovorima. Američki vojni predstavnik na daytonskim pregovorima, bivši vrhovni zapovjednik NATO-a za Europu general Wesley Clark kazao je kako se nada da će nova američka administracija imati snažniju vodeću ulogu u ovoj regiji. Veleposlanik Christopher Hill, koji je bio pomoćnik glavnog američkog pregovarača u Daytonu Richarda Holbrookea, založio se za angažman međunarodne zajednice i Europe u rješavanju problema Bosne i Hercegovine. Dayton, kojemu je cilj bio zaustaviti rat, rezultirao je i određenim političkim rješenjima koja ne funkcioniraju, a da ga se sada pita inzistirao bi na „racionaliziranim vlastima“ s punim poštivanjem najviših standarda ljudskih prava.

U dijelu konferencije posvećenom povezivanju načela tri konstitutivna naroda i presude u predmetu *Sejdić i Finci*, Christopher McCrudden, profesor ljudskih prava i prava jednakosti u Belfastu, predstavio je predmet *Sejdić i Finci*, a opisao ga je kao fascinantno i kontroverzan predmet koji i nakon 12 godina nije primijenjen. Brendan O'Leary, profesor političkih znanosti na Sveučilištu u Pennsylvaniji ocijenio je da, što se tiče tri konstitutivna naroda, u Daytonu nije dogovoreno ništa posebno ni demokratski neobično. Istaknuo je da podjela vlasti i ljudska prava mogu ići zajedno, ali presuda u predmetu *Sejdić i Finci* to dodatno komplicira. Dražen Barbarić, profesor političkih znanosti na Sveučilištu u Mostaru, kazao je kako je na djelu nedostatak povjerenja u postojeći model odlučivanja. Svaka etnička zajednica i njihovi lideri imaju vlastitu interpretaciju Daytonu, a izvorni Dayton se od početka mijenja jačanjem središnje vlasti. Kasim Trnka, profesor ustavnog prava na Univerzitetu u Sarajevu i pravni savjetnik izaslanstva BiH u Daytonu, založio se za izmjenu Ustava u smjeru uvođenja građanske demokracije. Analitičar Međunarodne krizne skupine Marko Prelec u replici je kazao kako se Bosancima mora dopustiti da se podijele po etničkim linijama kada glasuju. Edward P. Joseph, viši predavač na Institutu za strane politike Visoke škole *Johns Hopkins*, ocijenio je pogrešnom odluku iz 2006. godine da međunarodna zajednica mora otići iz BiH i da sve treba prepustiti domaćim političarima.

Ruski ministar vanjskih poslova Sergej Lavrov u videoporuci je kazao da je daytonski sustav ravnoteže i stabilnosti prošao test vremena i trenutno nema alternative saytonskoj arhitekturi BiH. Nijedno rješenje o kojima se razgovara ne može osigurati međusobnu ravnotežu kakva je uspostavljena u Daytonu, a bespotrebno je svako daljnje međunarodno interveniranje međunarodne zajednice u BiH, uključujući i funkciju visokog predstavnika kojega treba ukinuti.

U okviru trećeg konferencijskog panela, tijekom kojega se razgovaralo o euroatlantskoj posvećenosti Bosne i Hercegovine, dr. Nikola Špirić podsjetio je na činjenicu da je Daytonskim mirovnim sporazumom zaustavljen rat, donesen je trajni mir i uređena BiH kao država tri konstitutivna naroda i dva entiteta. Najbitniji dijelovi mirovnog sporazuma su se odnosili na vojni aspekt, povratak izbjeglih i raseljenih lica, izgradnju demokratije i demokratskih institucija, zaštitu ljudskih prava po međunarodnim standardima, granice, sukcesiju, izborni process i zaštitu kulturno-historijskog nasljeđa, gdje možemo svjedočiti velikim postignućima. U svome obraćanju je dr. Špirić ocijenio da je uloga visokih predstavnika u preuzimanju zakonodavne uloge od institucija BiH imala negativne posljedice jer je proizvela preveliku dozu političkog parazitizma. Očekivalo se, rekao je dr. Špirić, da netko izvana ponudi rješenje (očekivanje Daytonu 2), tako da bazične mogućnosti Daytonskog sporazuma nisu do kraja iskorištene. Upozoravajući da ni 25 godina poslije Daytonu u BiH nisu moguća revolucionarna nego evolutivna rješenja, dr. Špirić je rekao da neustavni i dugogodišnji proces prijenosa nadležnosti ima za cilj oduzimanje konstitutivnosti zajamčene Daytonom. Iznoseći ocjenu da vizija unitarne Bosne i Hercegovine, koju proklamiraju pojedini unutarnji i međunarodni čimbenici, predstavlja *de facto* negiranje Daytonu, dr. Špirić je istaknuo kako smatra da je u trenutačnim okolnostima Daytonski sporazum jedini mogući okvir za napredak BiH. Dr. Nikola Špirić je naglasio važnost izmjene Izbornog zakona na osnovi koje će se realizirati Lokalni izbori u Mostaru nakon 12

godina. Istaknuo je opredjeljenost naše zemlje za europski put kao strateški cilj BiH i važnost stjecanja statusa kandidata u što skorijem periodu. Naglasio je da ako se budemo ozbiljno bavili time, spremni da razgovoramo i saslušamo jedni druge zasigurno, sredinom godine možemo dobiti kandidatski status. Ukoliko budemo očekivali da nam netko drugi napiše zakone, izvan BiH, i uputi ih u parlamentarnu raspravu, ponovno ćemo biti na pogrešnom putu i nećemo željeti čuti jedni druge. Dakle, ono što se očekuje 25 godina nakon Daytonu jest da bude više nas u BiH, a ne više međunarodne zajednice u BiH. Na kraju je dr. Špirić izrazio uvjerenje da će svi prijatelji BiH podržati novu fazu primjene Daytonskog mirovnog sporazuma u kojoj se podržava unutarnji dijalog, promiče domaća odgovornost, uključujući pomirenje i dobrosusjedske odnose. Uvjeren je da bi status zemlje kandidatkinje donio prijeko potrebni optimizam i stavio u središte proces europskih integracija, ekonomski razvoj koji bi rezultirao boljim socioekonomskim statusom stanovništva, osigurao nova radna mjesta i zadržao mlade na prostoru BiH.

Na istom panelu je dr. Čović istaknuo da je Daytonsko–pariški mirovni sporazum značajno postignuće koje je u BiH zaustavilo užase rata. Govoreći o Daytonu danas, naglasio je kako današnji koncept djelovanja i unutarnje uređenje BiH vidno odudaraju od izvornog sporazuma kao posljedica djelovanja različitih međunarodnih dužnosnika i nametnutih prepravaka. Naglasio je nužnim iskoristiti trenutačni okvir Daytonskog sporazuma, čuvajući njegove vrijednosti, te osigurati, prije svega, izmjene Izbornog zakona BiH i legitimno predstavljanje konstitutivnih naroda na svim administrativno-političkim razinama vlasti. Istaknuo je kako bi se to trebalo dovršiti u prvih šest mjeseci 2021. godine. Posebno je istaknuo i održavanje Lokalnih izbora u Gradu Mostaru, zakazanih za 20. prosinca 2020. Kazao je kako su postojeća zloupotreba i pokušaji neskrivene majorizacije hrvatskoga naroda u BiH suprotni nastojanjima u traženju učinkovitih rješenja za stabilnu europsku BiH. Pritom je izdvojio gruba narušavanja Daytonu koja se jasno očituju u negiranju i kršenju prava Hrvata. Posebno je stavio na znanje da protagonisti takvih politika šalju jasnu poruku hrvatskome narodu nazivajući ga manjinom i najavljujući da će se taj proces okončati na Općim izborima 2022. godine. Ovakvi istupi, kazao je, dolaze od predstavnika bošnjačkih ili "probosanskih" stranaka koje se kriju iza građanskog koncepta. Naveo je i zabrinjavajuću šutnju međunarodnih predstavnika u BiH o takvim i sličnim nasrtajima. Upozorio je i na saziv Središnjeg izbornog povjerenstva u čijem se imenovanju postupilo protivno kriterijima i zakonskoj metodologiji. Kazao je kako je povjerenje među konstitutivnim narodima na najnižoj razini, što onemogućava ponovno vraćanje u središte pozornosti euroatlantski put BiH. Istaknuo je da legitimni predstavnici hrvatskoga naroda u BiH poduzimaju različite inicijative kako bi se u idućih šest mjeseci ispunili uvjeti za dobivanje kandidatskog statusa za Europsku uniju nakon usvajanja izmjena Izbornog zakona, te se nastoji ojačati razina suradnje s NATO-om uspostavljanjem Povjerenstva za NATO na razini Vijeća ministara BiH. Na kraju je ponovio opredjeljenost za Europsku uniju i NATO put BiH, zaštitu ravnopravnosti konstitutivnih naroda, te multikulturalnost i multietničnost kao baštinu BiH.

Na trećem panelu riječ su imali i Oliver Varhelyi, povjerenik Europske unije za politiku susjedstva i proširenja, Gordan Grlić Radman, ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske, Zlatko Lagumdžija, bivši premijer i bivši ministar vanjskih poslova Bosne i

Hercegovine, Miroslav Lajčak, posebni predstavnik Europske unije za zemlje Zapadnog Balkana, Željana Zovko, potpredsjednica Odbora za vanjske poslove Europskog parlamenta, i W. Robert Kohorst, veleposlanik Sjedinjenih Američkih Država u Hrvatskoj.

Gordan Grlić Radman, ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, istaknuo je da je utemeljenje BiH na načelu jednakopravnosti tri konstitutivna naroda te da je to bilo odlučujuće za uspješno zaključivanje Daytonskog sporazuma u prosincu 1995. godine. Prema njegovim riječima, danas je BiH potrebno više suradnje, a manje podjela i njezina stabilnost i funkcionalnost uvelike ovisi o jednakopravnosti Bošnjaka, Srba i Hrvata. Pritom je istaknuo da nije na djelu borba između tri naroda, već se borba odvija između onih koji žele zatrti tu jednakopravnost i sebe nametnuti drugima i onih koji nude put naprijed prema europskim modelima decentralizacije i federalizma, u kojima se na razlike gleda kao na snagu, a ne slabost. Upozorio je na opasnosti i unitarizma i separatizma, naglasivši da su separatističke i unitarne tendencije jednako opasne za BiH jer obje poriču samu srž BiH: njezinu povijest, sadašnjost i budućnost. Ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske smatra da je proces euroatlantske integracije ključan za stabilnost, sigurnost, prosperitet i demokratsku preobrazbu BiH. Zaključio je da BiH zaslužuje razumijevanje i potporu te da, kao multinacionalna država, neće postići političku stabilnost i gospodarski razvoj ukoliko politička prava njezinih naroda ne budu zajamčena, kao što je to prije 25 godina bilo zamišljeno Daytonsko-pariškim mirovnim sporazumom.

Američki veleposlanik u Hrvatskoj, g. Robert Kohorst, kazao je da je cilj demokratska i prosperitetna BiH, članica Europske unije i NATO-a, pohvalivši hrvatsku ulogu u stabiliziranju regije i davanju primjera za napredak i prosperitet putem euroatlantskih integracija. Pozdravio je razgovore o izmjeni Izbornog zakona, ali se jednako tako založio za poštivanje izabranih predstavnika BiH.

Obraćanjem američkog veleposlanika u Hrvatskoj završena je konferencija posvećena 25. godišnjici Daytonsko-pariškog mirovnog sporazuma.

Izvješće pripremila:

Naida Mulalić

Izvješće odobrili:

Dr. Nikola Špirić

Dr. Dragan Čović

Dostaviti:

- Kolegiju Zastupničkog doma PSBiH
- Kolegiju Doma naroda PSBiH
- Kolegiju Tajništva PSBiH
- Povjerenstvu za vanjske poslove Zastupničkog doma PSBiH
- Povjerenstvu za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i veze Doma naroda PSBiH
- Sektoru za odnose s javnošću Tajništva PSBiH
- Sektoru za međunarodne odnose i protokol Tajništva PSBiH

Kopija: Ministarstvo vanjskih poslova BiH